

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Рублевської Анни Василівни
«Семантичні модифікації суспільно-політичної лексики в українських
перекладах Біблії ХІХ–ХХ століть: лінгвокультурологічний аспект»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія**

Актуальність теми дисертації

Суспільно-політична лексика становить відкриту, динамічну й спеціалізовану систему номінативних одиниць, які віддзеркалюють сферу суспільного розвитку в його політичному, релігійному, культурному, соціальному й економічному вимірах. Генетично така лексика формується внаслідок номінації явищ і процесів суспільного та політичного життя. Одним з ілюстраторів розвитку давньої суспільно-політичної лексики є й Біблія як надійний фактографічний показник лінгвістичного розгортання тогочасних соціумів. Святе Письмо збагатило мови сотнями стійких образних виразів, вплинуло на формування їхнього лексичного фонду. Автентичні біблійні тексти були написані давніми грецькою та гебрейською мовами, що спричинило потребу їхнього перекладу іншим мовами світу, зокрема й українською. З огляду на те, що історичні періоди біблійних подій та часу їхнього українського перекладу є надто віддаленими, багато суспільно-політичних лексем змінили власне значення, набрали різноманітних змістових відтінків, а подекуди й втратили первинний зміст.

Актуальність теми дисертаційної роботи Рублевської Анни Василівни «Семантичні модифікації суспільно-політичної лексики в українських перекладах Біблії ХІХ–ХХ століть: лінгвокультурологічний аспект» полягає в з'ясуванні первинного значення біблійних суспільно-політичних лексем на тлі семантичних видозмін останніх на основі їхнього зіставлення в українськомовних перекладах Біблії П. Морачевського, П. Куліша, І. Огієнка та їхню відповідність / невідповідність мові-джерелу.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Український мовний простір: лінгвокогнітивний, лінгвокультурологічний та лінгвопоетичний аспекти», з 2024 року – «Українська мовна картина світу: когнітивний, культурологічний, комунікативно-прагматичний виміри».

Особиста участь авторки в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Мацьків П. В.

Проаналізувавши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Рублевської А. В. є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати й тексти інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Основні положення дисертації висвітлено в 14 одноосібних публікаціях. Серед них 3 статті опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у періодичному науковому виданні інших держав; 1 стаття – в інших виданнях України, 9 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій

Наукові положення та висновки дисертації є обґрунтованими і достовірними, достатньо аргументованими, логічними й переконливими оскільки вони підтверджені фактичними даними, узгоджені з теоретичними засадами, перевірені за результатами апробації на різного штибу конференціях. Належний фаховий рівень роботи забезпечено відповідною теоретико-методологічною основою, джерельною базою, поєднанням загальнонаукових та лінгвістичних методів дослідження.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації Рублевської А. В. «Семантичні модифікації суспільно-політичної лексики в українських перекладах Біблії XIX–XX століть: лінгвокультурологічний аспект» уперше в лінгвоукраїністиці встановлено семантичні варіації маловивчених номенів у таких тематичних групах суспільно-політичної лексики, як найменування професій, найменування посад, язичинські назви, назви соціальних статусів, назви осіб асоціальної поведінки; виявлено мовні та позамовні чинники лексичних модифікацій у текстах Біблії; досліджено історико-культурологічне підґрунтя формування статусних ознак репрезентантів, позначених відповідними суспільно-політичними лексемами.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Використання результатів роботи

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати є важливим внеском в окремі сфери перекладознавства, лінгвокультурології, історії української мови, лінгвістики тексту. Апробовано методологію дослідження біблійного тексту, яка базується на застосуванні конкордансних

даних біблійного тексту та лексикографічних джерел у поєднанні з традиційними методами дослідження. З'ясовано вплив мовних, культурних, історичних, політичних та економічних чинників на етимологію, семантику суспільно-політичних лексем. Семасіологію української мови доповнено способами і типами семантичних трансформацій та модифікацій.

Практичну цінність дисертаційної роботи визначає можливість використання її результатів і в навчальній площині (викладання нормативних дисциплін з історії української мови, перекладознавства, лексикології, лінгвокультурології, стилістики), і в науковій (лексикографічний науковий пошук, напрацювання спеціалізованого монографічного масиву, який торкається семантичної організації суспільно-політичної лексики та її модифікацій у релігійних текстах).

**Перелік наукових праць,
які відображають основні результати дисертації
Наукові праці у фахових виданнях України**

1. Чура А. В. Особливості тлумачення професійних найменувань в українських перекладах Біблії XIX–XX століть. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2022. № 18. С. 84–92.

2. Чура А. В. Тематична група суспільно-політичної лексики «назви посад» в українських перекладах Біблії XIX–XX століть. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2023. № 13. С. 213–221.

3. Чура А. Палітра трактувань терміну «מַשְׁכָּן» у перекладах Біблії Івана Огієнка, Рафаїла Турконяка та Івана Хоменка. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : зб. наук. праць / ред.: Ю. П. Бойко та ін. 2023. С. 36–41.

Наукові публікації у періодичних наукових виданнях інших держав

4. Чура А. Асоціальні суспільно-політичні терміни в українських перекладах Біблії XIX–XX сторіч. *Věda a perspektivy*. 2024. № 9 (40). С. 319–328.

Наукові праці в інших виданнях України

5. Чура А. В. Терміни на позначення представників влади у старослов'янській суспільно-політичній лексиці. *Мова і суспільство*. 2016. Т. 7. С. 27–33.

Наукові праці в матеріалах конференції

6. Чура А. До питання про специфіку українського перекладу окремих термінів монархічної титулатури у книзі Пророка Даниїла. *Всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»*. Переяслав, 2022. С. 113–116.

7. Чура А. Специфіка українських перекладів термінів асоціальних категорій у Посланні до римлян апостола Павла. *Міжнародна науково-*

практична інтернет-конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти в умовах глобалізації». № 94. Переяслав, 2023. С.130–133.

8. Чура А. До питання про релігійні суспільно-політичні лексеми в українських перекладах Біблії ХІХ–ХХ століть. *VI Міжнародна конференція курсантів, студентів, аспірантів, ад'юнктів «Культура як феномен людського духу (багатогранність та наукове осмислення)»*. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. 23–24 листопада 2023. С. 435–440.

9. Чура А. В. Аналіз старослов'янських дефініцій воєнного статусу. *Матеріали II Міжнародної студентів та аспірантів науково-практичної конференції “Актуальні проблеми філології та журналістики”*. 2016. С. 201–202.

10. Чура А. В. Аналіз старослов'янських дефініцій монархічного державного статусу. *Матеріали VII симпозіуму українців Середньої Східної Європи*. 2016. С. 96–107.

11. Чура А. В. Ключові терміни старослов'янської суспільно-політичної лексики: етимологічний дискурс. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 15-річчя заснування кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*. 2016. С. 65–68.

12. Чура А. В. Монархічні терміни у словнику Ізмаїла Срезневського. *Матеріали XI міжнародної науково практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*. 2016. Т. 11. С. 339–342.

13. Чура А. В. Релігійний аспект старослов'янських дефініцій вищих соціальних статусів. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали ХІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*. 2014. С. 202–205.

14. Chura A. V. Characteristic features of the translation of biblical antisocial terms in the works of Pylyp Morachevskyi, Panteleimon Kulish, Ivan Ohienko, Ivan Khomenko and Rafail Turkonyak. *The importance of philological sciences in the modern world* (October 3–4, 2024. Riga, the Republic of Latvia) Riga Baltija Publishing, 2024. С. 15–18.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертаційна праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списків наукової і довідкової літератури, а також додатків.

Список наукової літератури формують 249 позицій; список довідкової літератури – 43 позиції. Дисертація містить 1 додаток.

Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Під час обговорення дисертації до неї не висунуто зауважень щодо самої суті роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Рублевської Анни Василівни «Семантичні модифікації суспільно-політичної лексики в українських перекладах Біблії XIX–XX століть: лінгвокультурологічний аспект», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, містить раніше не захищені й одержані автором самостійно наукові результати в галузі української філології, які удокладнюють проблему суспільно-політичної лексики загалом та її репрезентацію в українських перекладах Біблії XIX–XX століть, демонструють вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на вибір еквівалентів біблійних суспільно-політичних лексем у контексті лінгвокультурології, збагачують відомостями про специфіку їх семантичної модифікації.

Наукові положення і висновки дисертації є обґрунтованими і достовірними, достатньо аргументованими, логічними й переконливими. Належний фаховий рівень роботи забезпечили відповідна теоретико-методологічна основа, джерельна база, поєднання загальнонаукових та лінгвістичних методів дослідження.

Дисертаційна робота Рублевської Анни Василівни «Семантичні модифікації суспільно-політичної лексики в українських перекладах Біблії XIX–XX століть: лінгвокультурологічний аспект» є самостійним, ґрунтовним, завершеним дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. за № 40 та пп. 5-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року за № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Освіта / Гуманітарні науки 035 Філологія у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання наукового семінару, завідувач кафедри української мови доктор філологічних наук, професор

Віра КОТОВИЧ

